

40.

ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικός στρατός ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου Ἀθηναίων δεηθέντων ἐς Σαλαμίνα κατίζει τὰς νέας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προσεδεήθησαν αὐτῶν σχεῖν πρὸς Σαλαμίνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγονται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλευσῶνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἐμελλον ποιήσασθαι ὡς ἐμυσμένοι γνώμης. [2] δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννησίους πανδημῆι ἐν τῇ Βοιωτῇ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν ἔόν, οἱ δὲ ἐπυθάνοντο τὸν Ἴσθμόν αὐτοὺς τειχέοντας, ὡς τὴν Πελοπόννησον περὶ πλείστου τε ποιευμένους περιεῖναι καὶ ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ ἄλλα δὲ ἀπιέναι. ταῦτα πυνθανόμενοι οὕτω δὴ προσεδεήθησαν σφέων σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμίνα. 41.

οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμίνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἐσωτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἀπιξίν κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῇ τις δύναται σώζειν τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροίζηνά ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἴγινα, οἱ δὲ ἐς Σαλαμίνα. [2] ἔσπευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκθέσθαι τῷ χρηστηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετεῖν καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἦκιστα. λέγουσι Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιατάσθαι ἐν τῷ ἱρῷ. λέγουσι τε ταῦτα καὶ δὴ ὡς ἔοντι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες: τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἔστί. [3] αὕτη δὴ ἡ μελιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθε αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη τότε ἦν ἄψαυτος. σημηγνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπιῆς τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔπλεον ἐς τὸ στρατόπεδον. 42.

ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμίνα κατέσχον τὰς νέας, συνέρρει καὶ ὁ λοιπὸς

πυνθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικός στρατός ἐκ Τροίζηνος: ἐς γὰρ Πάγωνα τὸν Τροίζηνίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησαν τε δὴ πολλῶν πλεῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχων καὶ ἀπὸ πολιῶν πλεῦνων. [2] ναύαρχος μὲν νυν ἐπὶν ὠτός ὅς περ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδω ἀνὴρ Σπαρτιῆτης, οὐ μέντοι γένεος τοῦ βασιλείου ἑών: νέας δὲ πολλῶν πλείστας τε καὶ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι. 43.

ἐστρατεύοντο δὲ οἶδε: ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι ἑκκαίδεκα νέας παρεχόμενοι, Κορίνθιοι δὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ: Σικυώνιοι δὲ πεντεκαίδεκα παρείχοντο νέας, Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα, Τροίζηνιοι δὲ πέντε, Ἐρμιονέες δὲ τρεῖς, ἔόντες οὗτοι πλὴν Ἐρμιονέων Δωρικόν τε καὶ Μακεδνὸν ἔθνος, ἐξ Ἐρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρυοπίδος ὕστατα ὀρμηθέντες. οἱ δὲ Ἐρμιονέες εἰσι Δρύοπες, ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης χώρας ἐξαναστάντες. 44.

οὗτοι μὲν νυν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἑξῶς ἠπείρου, Ἀθηναῖοι μὲν πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νέας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατόν, μόνου: ἐν Σαλαμίνῳ γὰρ οὐ συνεναυμάχων Πλαταιέες Ἀθηναῖοι διὰ τοιόνδε τι πρήγμα: ἀπαλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιέες ἀποβάντες ἐς τὴν περαιῖν τῆς Βοιωτῆς χώρας πρὸς ἐκκομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκετῶν. οὗτοι μὲν νυν τοὺς σῶζοντες ἐλείφθησαν. [2] Ἀθηναῖοι δὲ ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἔχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην ἦσαν Πελασγοί, ὀνομαζόμενοι Κραναοί, ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλείος ἐκλήθησαν Κεκροπίδαι, ἐκδεξαμένοι δὲ Ἐρεχθέος τὴν ἀρχὴν Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν, Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχου γενομένου Ἀθηναῖοι ἐκλήθησαν οἱ μὲν νυν ἄλλοι τριήρεας παρεχόμενοι

ἀπὸ τούτου Ἴωνες. 45.

Μεγαρές δὲ τῶντὸ πλήρωμα παρείχοντο καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Ἀμπρακιῶται δὲ ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβόηθησαν, Λευκάδιοι δὲ τρεῖς, ἔθνος ἔόντες οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου. 46.

νησιωτῶν δὲ Αἰγινήται τριήκοντα παρείχοντο. ἦσαν μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες, ἀλλὰ τῆσι μὲν τὴν ἐσωτῶν ἐφύλασσαν, τριήκοντα δὲ τῆσι ἄριστα πλεούσῃσι ἐν Σαλαμίνῳ ἐναυμάχων. Αἰγινήται δὲ εἰσι Δωριέες ἀπὸ Ἐπιδαύρου: [2] τῇ δὲ νήσῳ πρότερον οὐνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινήτας Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι καὶ Ἐρετριέες τὰς ἑπτὰ: οὗτοι δὲ Ἴωνες εἰσι. μετὰ δὲ Κήιοι τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἔδον Ἴωνικὸν ἀπὸ Ἀθηνῶν. [3] Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητῶν κατὰ περ οἱ ἄλλοι νησιῶται, ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολῶν ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἑλληνας Δημοκρίτου σπεύσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες ἀπὸ Ἀθηνῶν γεγονότες. [4] Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νέας τὰς περ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Κύθιοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόντερον, ἔόντες συναμφοτέροι οὗτοι Δρύοπες. καὶ Σερῖφιοι τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο: οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μόνου νησιωτῶν τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ. 47.

οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ ἐστρατεύοντο: Θεσπρωτοὶ γὰρ εἰσι ὀμουρέοντες Ἀμπρακιώτησι καὶ Λευκαδίοισι, οἱ ἐξ ἐσχατῶν χωρῶν ἐστρατεύοντο. τῶν δὲ ἐκτὸς τούτων οἰκημένων Κροτωνιῆται μόνου ἦσαν οἱ ἐβοήθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουση μὴ νῆ, τῇ Ἀττικῇ, Καλλιιάδω ἀρχόντος Ἀθηναίοισι. τῆς ἦρχε ἀνὴρ τρις πυθιονίκης Φάυλλος: Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσι Ἀχαιοί. 48.

ἐστρατεύοντο, Μήλιοι δὲ καὶ Σίφνιοι καὶ Σερῖφιοι πεντηκόντεροι: Μήλιοι μὲν γένος ἔόντες ἀπὸ Λακεδαιμόνων δύο παρείχοντο, Σίφνιοι δὲ καὶ Σερῖφιοι Ἴωνες ἔόντες ἀπ' Ἀθηνῶν μίαν ἑκάτεροι. ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκόντερων, τριηκόσιοι καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ. 49.

ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμίνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημενῶν πολιῶν, ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδω γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δοκεῖ ἐπιτηδεύοντα εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοὶ χωρῶν ἐγκρατέες εἰσι: ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀπέιτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπῶν περὶ προετίθεε. [2] αἱ γνώμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλείσται συνεξέπιπτον πρὸς τὸν Ἴσθμόν πλώσαντας ναυμαχεῖν πρὸ τῆς Πελοποννήσου, ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὡς εἰ νικηθῶσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμίνῳ μὲν ἔόντες πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρὴ οὐδεμία ἐπιφανῆσεται, πρὸς δὲ τῷ Ἴσθμῷ ἐς τοὺς ἐσωτῶν ἐξοίσονται. 50.

ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγόμενων, ἐηλύθεε ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἠκείν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. [2] ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατός ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπίων τὴν πόλιν, αὐτῶν ἐκλελοιπῶτων ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἦκέ τε ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήϊου. ἐνέπρησε δὲ Θεσπειάν τε καὶ Πλάταιαν πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμήδιζον. 51.

ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατρίψαντες μῆνα ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἐτέροισι μῆσι ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιιάδω ἀρχόντος Ἀθηναίοισι. [2] καὶ αἰρέουσι ἔρημον τὸ ἄστυ, καὶ τινὰς ὀλίγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἔοντας, ταμίας τε τοῦ ἱεροῦ καὶ πένητας

ἀνθρώπους, οἱ φραζάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρησί τε καὶ ξύλοισι ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας, ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείης βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμίνα, πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήιον τὸ ἢ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι: αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήιον καὶ οὐ τὰς νέας. 52.

οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον, τὸν Αθηναῖοι καλέουσι Ἀρήιον πάγον, ἐπολιόρκειον τρόπον τοιόνδε: ὄκως στυπτεῖον περὶ τοὺς οἰστοὺς περιθέντες ἄνθειαν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Αθηναῖοι οἱ πολιορκεόμενοι ὁμως ἡμύνοντο, καίπερ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος: [2] οὐδὲ λόγου τῶν Πεισιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο, ἀμνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀντεμχανῶντο καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας ὀλοιτρόχους ἀπίεσαν, ὥστε Ξέρξην ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορήσει ἐνέχεσθαι οὐ δυνάμενον σφέας ἐλεῖν. 53.

χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δὴ τις ἐξοδος τοῖσι βαρβάροισι: ἔδεε γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἡπείρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι. ἔμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος, ὀπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε οὔτ' ἂν ἤλπισε μὴ κοτὲ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαίη ἀνθρώπων, ταύτη ἀνέβησαν τινὲς κατὰ τὸ ἰρὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοι περ ἀποκρήμιου ἐόντος τοῦ χώρου. [2] ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεηκόμενους οἱ Αθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἐωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσῶν οἱ ἀναβεηκότες πρῶτον μὲν ἐτρέποντο πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνοίξαντες τοὺς ἰκέτας ἐφόνευον: ἐπεὶ δὲ σφι πάντες κατέστρωντο, τὸ ἰρὸν συλῆσαντες ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν

ἀκρόπολιν. 54.

σχῶν δὲ παντελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἰπέα Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι εὐπρηξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Αθηναίων τοὺς φυγάδας, ἐωυτῷ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε τρόπον τῷ σφετέρῳ θῦσαι τὰ ἰρὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν, εἴτε δὴ ὦν ὄψιν τινὰ ἰδῶν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἰρὸν. οἱ δὲ φυγάδες τῶν Αθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. 55.

τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτων ἐπεμνήσθη, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει αὕτη Ἐρεχθεὸς τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηός, ἐν τῷ ἐλαίῳ τε καὶ θάλασσα ἐνι, τὰ λόγος παρὰ Αθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Αθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρης μαρτύρια θέσθαι. ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἰρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων: δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος Αθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλέος κελεύομενοι ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἰρὸν, ὧρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν. 56.

οἱ δὲ ἐν Σαλαμίῃ Ἕλληνας, ὡς σφι ἐξηγγέλη ὡς ἔσχε τὰ περὶ τὴν Αθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπικόντο ὡς ἐνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκέιμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἔς τε τὰς νέας ἐσέπιπτον καὶ ἰστία ἀείροντο ὡς ἀποθευόμενοι: τοῖσι τε ὑπολειπομένοισι αὐτῶν ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν. νύξ τε ἐγένετο καὶ οἱ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐσέβαινον ἐς τὰς νέας. 57.

ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλέα ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νέα εἶρετο Μνησιφίλος ἀνὴρ Αθηναῖος ὃ τὴν σφί εἶη βεβουλευμένος. πυθόμενος δὲ πρὸς αὐτοῦ ὡς εἶη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν Ἰσθμὸν καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου

ναυμαχεῖν, εἶπε [2] 'οὔτ' ἄρα, ἦν ἀπαείρωσι τὰς νέας ἀπὸ Σαλαμίνας, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχίσεις: κατὰ γὰρ πόλις ἕκαστοι τρέψονται, καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος ὥστε μὴ οὐ διασκεδασθῆναι τὴν στρατιήν: ἀπολέεται τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλίῃσι. ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ μηχανή, ἴθι καὶ πειρῶ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, ἦν κως δύνῃ ἀναγνώσαι Εὐρυβιάδην μεταβουλεύσασθαι ὥστε αὐτοῦ μένειν.' 58.

κάρτα τε τῷ Θεμιστοκλείῃ ἤρесе ἡ ὑποθήκη, καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψόμενος ἦε ἐπὶ τὴν νέα τὴν Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ ἔφη ἐθέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμῆσαι: ὃ δ' αὐτὸν ἐς τὴν νέα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν, εἴ τι θέλει. [2] ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλέης παριζόμενος οἱ καταλέγει ἐκεῖνά τε πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἐωυτοῦ ποιούμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθείς, ἐς ὃ ἀνέγνωσε χρηζίζων ἕκ τε τῆς νεὸς ἐκβῆναι συλλέξαι τε τοὺς στρατηγοὺς ἐς τὸ συνέδριον. 59.

ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδην προθεῖναι τὸν λόγον τῶν εἵνεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγοὺς, πολλὸς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης ἐν τοῖσι λόγοισι οἷα κάρτα δεόμενος: λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύτου εἶπε 'ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξανιστάμενοι ραπίζονται.' ὃ δὲ ἀπολυόμενος ἔφη 'οἱ δὲ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται.' 60.

τότε μὲν ἡπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο, πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδην ἔλεγε ἐκείνων μὲν ἔτι οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὡς ἐπεῖν ἀπαείρωσι ἀπὸ Σαλαμίνας διαδρῆσονται: παρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ ἔφερέ οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορεῖν: ὃ δὲ ἄλλου λόγου κελεύων τῷ μὴ ἐστὶ πατρίς καὶ Εὐρυβιάδην εἶχετο, λέγων τάδε. 60α. 'ἐν σοὶ νῦν ἐστὶ σῶσαι οὐκ ἔδῳ ἐπιμηφίζειν ἀπόλι ἀνδρῖ: πόλιν γὰρ τὴν Ἑλλάδα, ἦν ἐμοὶ πειθῆ ναυμαχίην αὐτοῦ

μένων ποιέεσθαι, μὴδὲ πειθόμενος τούτων τοῖσι λόγοισι ἀναζεύξης πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τὰς νέας. ἀντίθεος γὰρ ἐκάτερον ἀκούσας. πρὸς μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλων ἐν πελάγει ἀναπεπταμένῳ ναυμαχίσεις, ἐς τὸ ἦκιστα ἡμῖν σύμφορον ἐστὶ νέας ἔχουσι βαρυτέρας καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσονας: τοῦτο δὲ ἀπολείεις Σαλαμίνα τε καὶ Μέγαρον καὶ Αἴγινα, ἦν περ καὶ τὰ ἄλλα εὐτυχήσωμεν. ἅμα δὲ τῷ ναυτικῷ αὐτῶν ἔψεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός, καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. 60β. ἦν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσης, τοσάδε ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὐρήσεις: πρῶτα μὲν ἐν στεινῷ συμβάλλοντες νησιὸν ὀλίγησι πρὸς πολλὰς, ἦν τὰ οἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίνη, πολλὸν κρατήσομεν: τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχεῖν πρὸς ἡμέων ἐστὶ, ἐν εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων. αὐτὶς δὲ Σαλαμίς περιγίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες. καὶ μὲν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι, τοῦ καὶ περιέχεσθε μάλιστα: ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων προναυμαχίσεις Πελοποννήσου καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ, οὐδὲ σφέας, εἴ περ εὖ φρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. 60ξ. ἦν δὲ γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται καὶ νικήσωμεν τῆσι νηυσί, οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἰσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι οὔτε προβήσονται ἕκαστέρῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀπασί τε οὐδενὶ κόσμῳ, Μεγάρουσι τε κερδανέομεν περιεοῦσι καὶ Αἰγίνῃ καὶ Σαλαμίῃ, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιον ἐστὶ τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε γενέσθαι. οἰκότα μὲν νυν βουλευόμενοι ἀνθρώποισι ὡς τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι: μὴ δὲ οἰκότα βουλευόμενοι οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρεῖν πρὸς τὰς ἀνθρωπείας γνώμας.' 61.

ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέος αὐτὶς ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπεφέρετο, σιγᾶν τε κελεύων τῷ μὴ ἐστὶ πατρίς καὶ Εὐρυβιάδην εἶχετο, λέγων τάδε. 60α. 'ἐν σοὶ νῦν ἐστὶ σῶσαι οὐκ ἔδῳ ἐπιμηφίζειν ἀπόλι ἀνδρῖ: πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα παρεχόμενον οὕτω ἐκέλευε

γνώμας συμβάλλεσθαι. ταῦτα δὲ οἱ προέφερε ὅτι ἠλώκεσαν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. [2] τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς κείνον τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλὰ τε καὶ κακὰ ἔλεγε, ἑωυτοῖσι τε ἐδήλου λόγῳ ὡς εἶη καὶ πόλις καὶ γῆ μέζων ἢ περ ἐκείνοισι, ἔστ' ἂν διηκόσια νέες σφι ἔωσι πεπληρωμένοι: οὐδαμοὺς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπιόντας ἀποκρούσεσθαι. 62.

σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδην, λέγων μάλλον ἐπεστραμμένα. 'σὺ εἰ μενέεις αὐτοῦ καὶ μένων ἔσαι ἀνὴρ ἀγαθός: εἰ δὲ μή, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα: τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νέες. ἀλλ' ἔμοι πείθεο. [2] εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσης, ἡμεῖς μὲν ὡς ἔχομεν ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας κομιεύμεθα ἐς Σίριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἢ περ ἡμετέρῃ τε ἐστὶ ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει ὑπ' ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι: ὑμεῖς δὲ συμμάχων τοιῶνδε μουνωθέντες μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων.' 63.

ταῦτα δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης: δοκέειν δὲ μοι, ἀρρωδήσας μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφεας ἀπολίπωσι, ἦν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἀγάγη τὰς νέας: ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὲ αἰρέεται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας διανουμαχέειν. 64.

οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμίνα ἔπεσι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεῖτε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχίοντες. ἡμέρη τε ἐγίνετο καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσει. [2] ἔδοξε δὲ σφι εὐχᾶσθαι τοῖσι θεοῖσι καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δὲ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίηεν ταῦτα: εὐχόμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμίνας Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νέα ἀπέστελλον ἐς Αἴγινα. 65.

ἔφη δὲ Δίκαιος ὁ Θεοκύδεις, ἀνὴρ Ἀθηναῖος φυγὰς τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον, ἐπεῖτε ἐκείρετο ἡ Ἀττικὴ χώρα ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω ἐούσα ἔρημος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημαρήτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ, ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρέοντα ἀπ' Ἐλευσίνος ὡς ἀνδρῶν μάλιστά κη τρισμυρίων, ἀποθωμάζειν τε σφέας τὸν κονιορτὸν ὅτεων κοτὲ εἶη ἀνθρώπων, καὶ πρόκατε φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν ἰακχον. [2] εἶναι δ' ἀδαήμονα τῶν ἰρῶν τῶν ἐν Ἐλευσίनि γινομένων τὸν Δημάρητον, εἰρέσθαι τε αὐτὸν ὅτι τὸ φθεγγόμενον εἶη τοῦτο. αὐτὸς δὲ εἰπεῖν 'Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅκως οὐ μέγα τι σίνος ἔσται τῇ βασιλείῳ στρατιῇ: τάδε γὰρ ἀριδιηλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θεῖον τὸ φθεγγόμενον, ἀπ' Ἐλευσίνος ἰὸν ἐς τιμωρίην Ἀθηναίοισι τε καὶ τοῖσι συμμάχοισι. [3] καὶ ἦν μὲν γε κατασκήψη ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλείῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἡπειρῷ ἔσται, ἦν δὲ ἐπὶ τὰς νέας τράπηται τὰς ἐν Σαλαμίनि, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλεῖν. [4] τὴν δὲ ὀρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κούρῃ, καὶ αὐτῶν τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μωεῖται: καὶ τὴν φωνὴν τῆς ἀκούεις ἐν ταύτῃ τῇ ὀρτῇ ἰακχάζουσι. ' πρὸς ταῦτα εἰπεῖν Δημάρητον 'σίγα τε καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἴπης: [5] ἦν γὰρ τοι ἐς βασιλέα ἀνενειχθῆ τὰ ἔπα ταῦτα, ἀποβαλέεις τὴν κεφαλὴν, καὶ σε οὔτε ἐγὼ δυνήσομαι ῥύσασθαι οὐτ' ἄλλος ἀνθρώπων οὐδὲ εἷς. ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος, περὶ δὲ στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι μελήσει. ' [6] τὸν μὲν δὴ ὅ ταῦτα παραινέειν, ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος καὶ μεταρσιωθῆν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμίνας ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων. οὕτω δὴ αὐτοὺς μαθεῖν ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω ἀπολέεσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δίκαιος ὁ Θεοκύδεις ἔλεγε, Δημαρήτου τε

καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος. 66.

οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ ἐκ Τρηχίνος θεησάμενοι τὸ τρῶμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς τὴν Ἰστιαίην, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλεον δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν ἐτέρῃσι τρισὶ ἡμέρησι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τε ἡπειρον καὶ τῆσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπὶ τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας: [2] ἀντιθήσω γὰρ τοῖσι τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτῶν ἀπολομένοισι καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι καὶ τῆσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι τοῦσδε τοὺς τότε οὐκ ἔπομένους βασιλεί, Μηλιέας καὶ Δωριέας καὶ Λοκροὺς καὶ Βοιωτοὺς πανστρατιῇ ἐπομένους πλὴν Θεσπιέων καὶ Πλαταιέων, καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίουσ καὶ Τηνίους τε καὶ ἀντέστησαν, ἀπῆλλαξαν οὕτω ὡς κείνους τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε ἔπρεπε. 68β.

ἐπεὶ ὦν ἀπικόμοι ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι πλὴν Παρίων (Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθνῳ ἐκαρᾶδοκεον τὸν πόλεμον κῆ ἀποβήσεται), οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτὸς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νέας, ἐθέλων σφι συμμίξει τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλεόντων τὰς γνώμας. [2] ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐζετο, παρήσαν μετὰπεμπτοὶ οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νεῶν, καὶ ἴζοντο ὡς σφι βασιλεὺς ἐκάστω τιμὴν ἐδεδώκεε, πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς, μετὰ δὲ ὁ Τύριος, ἐπὶ δὲ ὄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἴζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον εἰρώτα ἀποπειρώμενος ἐκάστου εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο. 68.

ἐπεὶ δὲ περιῶν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν ἄλλοι

κατὰ τούτῳ γνώμην ἐξεφέροντο κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι, Ἀρτεμισίῃ δὲ τάδε ἔφη. 68α.

'εἰπεῖν μοι πρὸς βασιλέα, Μαρδόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε λέγω, οὔτε κακίστη γενομένη ἐν τῆσι ναυμαχίῃσι τῆσι πρὸς Εὐβοίῃ οὔτε ἐλάχιστα ἀποδεξαμένη. δέσποτα, τὴν δὲ ἐούσαν γνώμην με δίκαιον ἐστὶ ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ σά. καὶ τοι τάδε λέγω, φείδω τῶν νεῶν μηδὲ ναυμαχίην ποιέο. οἱ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτο εἰσὶ κατὰ θάλασσαν ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. [2] τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ὀρμήθης στρατεῦεσθαι, ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδῶν δὲ τοι ἴσταται οὐδεὶς: οἱ δὲ τοι

τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο φράσω. ἦν μὲν μὴ ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιέυμενος, ἀλλὰ τὰς νέας αὐτοῦ ἔχῃς πρὸς γῆ μένων ἢ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπετέως τοι δέσποτα χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας. [2] οὐ γὰρ οἷοί τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφέας διασκεδᾷς, κατὰ πόλις δὲ ἕκαστοι φεύζονται. οὔτε γὰρ σίτος πάρα σφι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὐτοὺς οἶκος, ἦν σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀτρεμεῖν τοὺς ἐκείθεν αὐτῶν ἦκοντας, οὐδὲ σφι μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηνέων ναυμαχέειν. 68ξ.

ἦν δὲ αὐτίκα ἐπειχθῆς ναυμαχίῃσι, δειμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακῶθεις τὸν πεζὸν προσδηλήσεται. πρὸς δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ τότε ἐς θυμὸν βάλε, ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι χρηστοί. σοὶ δὲ ἐόντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων κακοὶ δοῦλοι εἰσὶ, οἱ ἐν

συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι ἐόντες Αἰγύπτιοι τε καὶ Κύπριοι καὶ Κίλικες καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὄφελος ἐστὶ οὐδέν.’ 69.

ταῦτα λεγοῦσης πρὸς Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν ἦσαν εὐνοοὶ τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο τοὺς λόγους ὡς κακὸν τι πεισομένης πρὸς βασιλέως, ὅτι οὐκ ἔα ναυμαχίην ποιέεσθαι: οἱ δὲ ἀγατιόμενοι τε καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένης διὰ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ ἀνακρίσει ὡς ἀπολομένης αὐτῆς. [2] ἐπεὶ δὲ ἀνηνείχθησαν αἱ γνώμαι ἐς Ξέρξην, κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ τῇ Ἀρτεμισίης, καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σπουδαίην εἶναι τότε πολλῶ μᾶλλον αἶνεε. ὁμῶς δὲ τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε, τάδε καταδόξας, πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελοκακέειν ὡς οὐ παρεόντος αὐτοῦ, τότε δὲ αὐτὸς παρεσκευάστο θεήσασθαι ναυμαχέοντας. 70.

ἐπεὶ δὲ παρήγγελον ἀναπλέειν, ἀνήγον τὰς νέας ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατ’ ἡσυχίην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιήσασθαι: νῦν γὰρ ἐπεγένετο: οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. [2] τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἄρρωδίη, οὐκ ἦκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου: ἄρρωδεον δὲ ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμίῃ κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς Αθηναίων ναυμαχέειν μέλλοιεν, νικηθέντες τε ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν ἐσωτῶν ἀφύλακτον: τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παροῦσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. 71.

καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηγάνητο ὅκως κατ’ ἡπειρον μὴ ἐσβάλοιν οἱ βάρβαροι. ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδα ἐν Θερμοπύλῃσι τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολιῶν ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἴζοντο, καὶ σφι ἐπὶ στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδρίδω, Λεωνίδω δὲ

ἀδελφός. [2] ἴζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἴσθμῷ καὶ συγγάσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδόν, μετὰ τοῦτο ὡς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, οἰκοδόμεον διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τείχος. ἅτε δὲ εὐσέων μυριάδων πολλέων καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἦντο τὸ ἔργον: καὶ γὰρ λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεις ἐσφένοντο, καὶ ἐλίνυον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρης. 72.

οἱ δὲ βοηθήσαντες ἐς τὸν Ἴσθμὸν πανδημεὶ οἶδε ἦσαν Ἕλλήνων, Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀρκάδες πάντες καὶ Ἡλείοι καὶ Κορίνθιοι καὶ Ἐπιδαύριοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Ἑρμιονέες. οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσι: τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροϊχόκεε ἤδη. 73.

οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἐπτά. τούτων δὲ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα ἐόντα κατὰ χώραν ἴδρυται νῦν τε καὶ τὸ πάλα οἴκεον, Ἀρκάδες τε καὶ Κυνοῦριοι: ἐν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαιϊκὸν ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἐσωτῶν, οἰκέει δὲ τὴν ἄλλοτρίην. [2] τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν ἐπτά τέσσερα ἐπιγλυδα ἐστί, Δωριέες τε καὶ Αἰτωλοὶ καὶ Δρύοπες καὶ Λήμνιοι. Δωριέων μὲν πολλαί τε καὶ δόκιμοι πόλεις, Αἰτωλῶν δὲ Ἥλις μούνη, Δρυόπων δὲ Ἑρμιῶν τε καὶ Ἀσίνης ἢ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ, Λημνίων δὲ Παρωρεῖται πάντες. [3] οἱ δὲ Κυνοῦριοι αὐτόχθονες ἐόντες δοκέουσι μόνον εἶναι Ἴωνες, ἐκδεδωριέονται δὲ ὑπὸ τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἐόντες Ὀρνεῖται καὶ οἱ περίοικοι. τούτων ὧν τῶν ἐπτά ἔθνέων αἱ λοιπαὶ πόλεις, ἀπαρξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου κατέατο: εἰ δὲ ἐλευθέρως ἐξεστὶ εἰπεῖν, ἐκ τοῦ κατήμενοι ἐμῆδιζον. 74.

οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἴσθμῷ τοιοῦτῳ πόνῳ συνέστασαν, ἅτε περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμου θέοντες καὶ τῆσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες

ἐλλάμψεσθαι: οἱ δὲ ἐν Σαλαμίῃ ὁμῶς ταῦτα πυνθανόμενοι ἄρρωδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες ὡς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ. [2] τέως μὲν δὴ αὐτῶν ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστάς σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶμα ποιεύμενοι τὴν Εὐρυβιάδω ἀβουλίην: τέλος δὲ ἐξερράγη ἐς τὸ μέσον. σύλλογός τε δὴ ἐγένετο καὶ πολλὰ ἐλέγετο τῶν αὐτῶν, οἱ μὲν ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὸν εἶη ἀποπλέειν καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν μηδὲ πρὸς χώρας δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι, Αθηναῖοι δὲ καὶ Αἰγινῆται καὶ Μεγαρέες αὐτοῦ μένοντας ἀμύνεσθαι. 75.

ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς ὡς ἐσοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐξελθὼν δὲ πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων ἀνδρα πλοῖον ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρεόν, τῷ οὐνομα μὲν ἦν Σίκιννος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων: τὸν δὴ ὕστερον τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέκοντο οἱ Θεσπιέες πολιήτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον. [2] ὃς τότε πλοῖον ἀπικόμενος ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν βαρβάρων τάδε. ‘ἐπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Αθηναίων λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων (τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλέως καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) φράσσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλεύονται καταρρωδικότες, καὶ νῦν παρέχει κάλλιστον ὑμέας ἐργῶν ἀπάντων ἐξεργάσασθαι, ἢν μὴ περιδίητε διαδράντας αὐτούς. [3] οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι οὔτε ἀντιστήσονται ὑμῖν, πρὸς ἐσωτούς τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας καὶ τοὺς μῆ.’ 76.

ὁ μὲν ταῦτά σφι σημήνας ἐκποδῶν ἀπαλλάσσετο: τοῖσι δὲ ὡς πιστὰ ἐγένετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν ἐς τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμίνος τε κειμένην καὶ σφέας περιεκυκλοῦντο τῆσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι,

τῆς ἡπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβίβασαντο: τοῦτο δέ, ἐπειδὴ ἐγένοντο μέσα νύκτες, ἀνήγον μὲν τὸ ἀπ’ ἐσπέρης κέρας κυκλοῦμενοι πρὸς τὴν Σαλαμίνα, ἀνήγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνόσουραν ἀπολαμφθέντες, κατεῖχόν τε μέχρι Μουνηχίης πάντα τὸν πορθμὸν τῆσι νηυσὶ. [2] τῶνδε δὲ εἵνεκα ἀνήγον τὰς νέας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγεῖν ἐξῆ, ἀλλ’ ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμίῃ δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ’ Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων τῶνδε εἵνεκεν, ὡς ἐπεὰν γίνηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένον τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων (ἐν γὰρ δὴ πόρῳ τῆς ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἐσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος) , ἵνα τοὺς μὲν περιποιέωσι τοὺς δὲ διαφθείρωσι. [3] ἐποίειν δὲ σιγῇ ταῦτα, ὡς μὴ πυνθανοῖατο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες παραρτέοντο. 77.

χρησιμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὡς οὐκ εἰσι ἀληθῆες, οὐ βουλόμενος ἐναργῶς λέγοντας πειράσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε πρήγματα ἔσβλέψας. ‘ἀλλ’ ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν νηυσὶ γεφυρώσωσι καὶ εἰναλίην Κυνόσουραν ἐλπιδὶ μαινομένην, λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας, διὰ δίκη σβέσσει κρατερὸν κόρον, ὕβριος υἴον, δεινὸν μαιμώντα, δοκεῖντ’ ἀνά πάντα πίεσθαι. ’ [2] ‘χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίζεται, αἷματι δ’ Ἄρης πόντον φοινίζει. τὸτ’ ἐλευθέρων Ἑλλάδος ἦμαρ εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει καὶ πότνια Νίκη. ’ ἐς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργῶς λέγοντι Βάκιδι ἀντιλογίης χρησμῶν πέρι οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω οὔτε παρ’ ἄλλων ἐνδέκομαι. 78.

τῶν δὲ ἐν Σαλαμίῃ στρατηγῶν ἐγένετο ὠθισμὸς λόγων πολλός: ἤδεσαν δὲ οὐκ ὅτι Ἕλλησι, ἀλλ’ ὅτι βάρβαροι, ὡς ἐπὶ τῇ νηυσὶ οἱ βάρβαροι,

ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὄρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι. 79.

συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου: τὸν ἐγὼ νενόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνησι καὶ δικαιοτάτον. [2] οὗτος ὠνήρ στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλέα, ἐόντα μὲν ἐωυτῷ οὐ φίλον ἐχθρόν δὲ τὰ μάλιστα: ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῶν παρεόντων κακῶν λήθην ἐκείνων ποιεύμενος ἐξεκαλέετο, θέλων αὐτῷ συμμῖξαι: προακηκόεε δὲ ὅτι σπευδοῖεν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν Ἴσθμόν. [3] ὡς δὲ ἐξῆλθέ οἱ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε. 'ἡμέας στασιάσειν χρεόν ἐστι ἐν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε περὶ τοῦ ὀκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται. [4] λέγω δέ τοι ὅτι ἴσον ἐστὶ πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος ὅτι νῦν οὐδ' ἦν θέλωσι Κορίνθιοι τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἷοί τε ἔσονται ἐκπλῶσαι: περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ. ἀλλ' ἐσελθὼν σφι ταῦτα σήμηνον.' ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσιδε. 80.

'κάρτα τε χρηστὰ διακελεύει καὶ εὖ ἡγγεῖλας: τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος ἦκεις. ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποιούμενα ὑπὸ Μήδων: ἔδεε γὰρ, ὅτε οὐκ ἐκόντες ἠθελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, ἀέκοντας παραστήσασθαι. σὺ δὲ ἐπεὶ περ ἦκεις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφι ἄγγειλον. [2] ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν καὶ οὐ πείσω, ὡς οὐ ποιούντων τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλὰ σφι σήμηνον αὐτὸς παρελθὼν ὡς ἔχει. ἐπεὰν δὲ σήμενης, ἦν μὲν πειθῶνται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα, ἦν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὅμοιον ἡμῖν ἔσται: οὐ γὰρ ἔτι διαδρήσονται, εἰ περ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὡς σὺ λέγεις.' 81.

ἐνθαῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἦκειν καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας: περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω: παραρτέεσθαι τε συνεβούλευε ὡς ἀλεξησομένους. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπας μετεστήκεε, τῶν δὲ αὖτις ἐγένετο λόγων ἀμφισβασίη: οἱ γὰρ πλεῦνες τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπέιθοντο τὰ ἐσαγγελθέντα. 82.

ἀπιστεόντων δὲ τούτων ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ἣ περ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθειήν πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τριποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι. [2] σὺν δὲ ὧν ταύτη τῇ νηὶ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμίνα καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Λημνίῃ ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδώκοντα καὶ τριηκοσίας νέας: δύο γὰρ δὴ νεῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν. 83.

τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχῆσοντες. ἠὼς τε διέφαινε καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλῆς, τὰ δὲ ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἦσσοσι ἀντιτιθέμενα, ὅσα δὴ ἐν ἀνθρώπου φύσει καὶ καταστάσι ἐγγίνεταί: [2] παραινέσας δὲ τούτων τὰ κρέσσω αἰρέεσθαι καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νέας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. 84.

ἐνθαῦτα ἀνήγον τὰς νέας ἀπάσας Ἕλληνες, ἀναγομένοισι δὲ σφι αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνην ἀνεκρούοντο καὶ ὠκελλον τὰς νέας, Ἀμεινίης δὲ Παλληνεὺς ἀνὴρ Ἀθηναῖος

ἐξαναχθεὶς νηὶ ἐμβάλλει: συμπλακείσης δὲ τῆς νεὸς καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμισγον. [2] Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν ἀρχήν, Αἰγινῆται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἶγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη, φανείσαν δὲ διακελεύεσθαι ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὄνειδίσασαν πρότερον τάδε, 'ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἐτι πρύμνην ἀνακρούεσθε;' 85.

κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναῖους ἐτετάχατο Φοίνικες (οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσίνος τε καὶ ἑστέρης κέρας), κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους Ἴωνες: οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα. ἐθελοκάκεον μέντοι αὐτῶν κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς ὀλίγοι, οἱ δὲ πλεῦνες οὐ. [2] ἔχω μὲν νυν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξει τῶν νέας Ἑλληνίδας ἐλόντων, χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδὲν πλὴν Θεομήστορος τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος καὶ Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. [3] τοῦδε δὲ εἵνεκα μέμνημαι τούτων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράννευσε καταστησάντων τῶν Περσέων, Φύλακος δὲ εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγρᾶφη καὶ χώρα ἐδωρήθη πολλῇ. οἱ δ' εὐεργέται βασιλέος ὀροσάγγαι καλέονται Περσιστί. 86.

περὶ μὲν νυν τούτους οὕτω εἶχε: τὸ δὲ πλῆθος τῶν νεῶν ἐν τῇ Σαλαμίῃ ἐκεραΐζετο, αἱ μὲν ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι αἱ δὲ ὑπ' Αἰγινιτέων. ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων καὶ κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὔτε τεταγμένων ἔτι οὔτε σὺν νόῳ ποιόντων οὐδὲν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι οἷόν περ ἀπέβη. καίτοι ἦσαν γε καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἐωυτῶν ἢ πρὸς Εὐβοίῃ, πᾶς τις προθυμώμενος καὶ δειμαίνων Ξέρξην, ἐδόκεε τε ἕκαστος ἐωυτὸν θεήσασθαι βασιλέα. 87.

κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἰπεῖν ἀτρεκέως ὡς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο: κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλείῃ. [2] ἐπειδὴ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέος πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηὺς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νεὸς Ἀττικῆς: καὶ ἡ οὐκ ἔχουσα διαφυγεῖν, ἔμπροσθε γὰρ αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νέες φίλιαι, ἣ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγγανε εἴουσα, ἐδοξέ οἱ τότε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεκε ποιησάσῃ. διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς φέρουσα ἐνέβαλε νηὶ φιλήν ἀνδρῶν τε Καλυνδέων καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλέος Δαμασιθύμου. [3] εἰ μὲν καὶ τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλησποντον ἐόντων, οὐ μέντοι ἔχω γε εἰπεῖν οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρησε ἡ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπεσοῦσα νηὺς. [4] ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη διπλᾶ ἐωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο. ὁ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νεὸς τριηράρχος ὡς εἶδὲ μιν ἐμβάλλουσαν νηὶ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νέα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι ἢ αὐτομολεῖν ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας πρὸς ἄλλας ἐτράπετο. 88.

τοῦτο μὲν τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεκε γενέσθαι διαφυγεῖν τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι, τοῦτο δὲ συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην ἀπὸ τούτων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκίμησαι παρὰ Ξέρξῃ. [2] λέγεται γὰρ βασιλέα θηεύμενον μαθεῖν τὴν νέα ἐμβαλοῦσαν, καὶ δὴ τινα εἰπεῖν τῶν παρεόντων 'δέσποτα, ὀρθῶς Ἀρτεμισίην ὡς εὖ ἀγωνίζεται καὶ νέα τῶν πολεμίων κατέδυσσε;' καὶ τὸν ἐπειρέσθαι εἰ ἀληθῶς ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον, καὶ τοὺς φάναι, σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νεὸς ἐπισταμένους: τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἠπιστέατο εἶναι πολεμῖνην. [3] τά τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεκε ἐς εὐτυχίην γενόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νεὸς

μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξην δὲ εἰπεῖν λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα ‘οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασι μοι γυναικες, αἱ δὲ γυναικες ἄνδρες.’ ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἰπεῖν. 89.

ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξῳ ἑὸν ἀδελφεός, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοὶ τε καὶ ὄνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, ὀλίγοι δὲ τινὲς καὶ Ἑλλήνων: ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νέες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμίνα διένειον. [2] τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσῃ διεφθάρησαν νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο: οἱ γὰρ ὅπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῆσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι ὡς ἀποδεξόμενοι τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλέϊ, τῆσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον. 90.

ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοινίκων, τῶν αἱ νέες διεφθάρησαν, ἐλθόντες παρὰ βασιλέα διεβάλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι’ ἐκείνους ἀπολοῖατο αἱ νέες, ὡς προδόντων. συνήνεκε ὧν οὕτω ὥστε Ἴωνων τε τοὺς στρατηγοὺς μὴ ἀπολέσθαι Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν. [2] ἔτι τούτων ταῦτα λεγόντων ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρηκίῃ νηὺς. ἢ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο καὶ ἐπιφερομένη Αἰγιναιή νηὺς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηκίων τὴν νέα. ἅτε δὲ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρηκίαις τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νεὸς βάλλοντες ἀπήραξαν καὶ ἐπέβησαν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. [3] ταῦτα γενόμενα τοὺς Ἴωνας ἐρρυσάτο: ὡς γὰρ εἶδε σφέας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας οἷα ὑπερλυπεόμενος τε καὶ πάντας αἰτιώμενος, καὶ σφῶν ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι τοὺς ἀμείνονας

διαβάλλωσι. [4] ὅπως γὰρ τινὰ ἴδοι Ξέρξης τῶν ἐωυτοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ ὄρει τῷ ἀντίῳ Σαλαμῖνος τὸ καλεῖται Αἰγάλεως, ἀνεπυθάνετο τὸν ποιήσαντα, καὶ οἱ γραμματισταὶ ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δὲ τι καὶ προσεβάλετο φίλος ἑὸν Ἀριαράμνης ἀνὴρ Πέρσης παρεὼν τούτου τοῦ Φοινικίου πάθεος. οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο. 91.

τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐκπλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεράζον τὰς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νεῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλεούσας: ὅπως δὲ τινὲς τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινῆτας. 92.

ἐνθαῦτα συνεκύρεον νέες ἢ τε Θεμιστοκλέος διώκουσα νέα καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κριοῦ ἀνδρὸς Αἰγινήτεω νηὶ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ, ἢ περ εἶλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιαθῶ τὴν Αἰγιναιήν, ἐπ’ ἧς ἔπλεε Πυθῆς ὁ Ἰσχενόου, τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέοντα ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηὶ ἐκπαγλεόμενοι: τὸν δὴ περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἤλω ἢ νηὺς ἢ Σιδωνίῃ, ὥστε Πυθῆν οὕτω σωθῆναι ἐς Αἰγίαν. [2] ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νέα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω τὸ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος, καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλέα ἐπεκερτόμησε ἐς τῶν Αἰγινήτεων τὸν μηδισμόν ὄνειδιζων. ταῦτα μὲν νυν νηὶ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλέα: οἱ δὲ βάρβαροι τῶν αἱ νέες περιεγένοντο, φεύγοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. 93.

ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται, ἐπὶ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀνδρῶν δὲ

Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης καὶ Ἀθηναῖοι Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς, ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἐπεδίωξε. εἰ μὲν τῷ περὶ Σαλαμίνα γενομένῳ τάδε ἐποίησε: νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλέοι Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἴλε μιν ἢ καὶ αὐτὸς ἦλω. [2] τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρεκεκέλευστο, πρὸς δὲ καὶ ἄεθλον ἔκειτο μύρια δραχμαί, ὃς ἂν μιν ζώην ἔλη: δεινὸν γὰρ τι ἐποιεῦντο γυναικα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεῦσθαι. αὐτὴ μὲν δὴ, ὡς πρότερον εἴρηται, διέφυγε: ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, τῶν αἱ νέες περιεγεγόνεσαν, ἐν τῷ Φαλήρῳ. 94.

Ἀδεΐμαντον δὲ τὸν Κορινθίων στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι αὐτὴν κατ’ ἀρχάς, ὡς ὑπερδείσαντα, τὰ ἰστιά ἀειράμενον οἴχεσθαι φεύγοντα, ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν ὡσαύτως οἴχεσθαι. [2] ὡς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμίνης κατὰ ἰρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, περιπίπτειν σφὶ κέλῃτα θεῖη πομπῇ, τὸν οὐτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὐτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι. τῆδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα. ὡς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νεῶν, τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλῃτος λέγειν τάδε. [3] ‘Ἀδεΐμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς νέας ἐς φυγὴν ὄρμησαι καταπροδὸς τοὺς Ἑλληνας: οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι ὅσον αὐτοὶ ἠρώοντο ἐπικρατήσαντες τῶν ἐχθρῶν.’ ταῦτα λεγόντων ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδεΐμαντον, αὐτὶς τάδε λέγειν, ὡς αὐτοὶ οἰοῖ τε εἶεν ἀγόμενοι ὄμηροι ἀποθνήσκειν, ἢ μὴ νικῶντες φαίνονται οἱ Ἑλληνας. [4] οὕτω δὴ ἀποστρέψαντα τὴν νέα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ’ ἐξεργασμένοισι ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον. τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων, οὐ μὲντοι αὐτοὶ γε Κορινθιοὶ ὁμολογέουσι, ἀλλ’ ἐν πρώτοισι σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι: μαρτυρεῖται δὲ σφὶ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς. 95.

Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου ἀνὴρ Ἀθηναῖος,

τοῦ καὶ ὀλίγω τι πρότερον τούτων ἐπεμνήσθη ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτέων οἱ παρατετάχτο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμίνης χώρας, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας. 96.

ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διελέλυτο, κατειρῦσαντες ἐς τὴν Σαλαμίνα οἱ Ἑλληνας τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἐόντα, ἔτοιμοι ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῆσι περιουσίῃσι νηυσὶ ἔτι χρῆσεσθαι βασιλέα. [2] τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἠϊόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα: ὥστε ἀποπλησθῆναι τὸν χρησμὸν τὸν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένοι Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτη ἐξενηιχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐν χρησμῷ Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πάντας τοὺς Ἑλληνας, ‘Κωλιάδες δὲ γυναικες ἐρετμοῖσι φρυξοῦσι’ τούτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος βασιλέος ἔσεσθαι. 97.

Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονός πάθος, δείσας μὴ τις τῶν Ἴωνων ὑποθῆται τοῖσι Ἑλλήσποτον αὐτοὶ νοήσῃσι πλεῖν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεῖς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κινδυνεύσει ἀπολέσθαι, δρησμὸν ἐβούλευε. θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἑλλήσποτι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμίνα χάμα ἐπειράτο διαχοῦν, γαύλους τε Φοινικίους συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδῆς ἔωσι καὶ τείχεος, ἀρτέετο τε ἐς πόλεμον ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. [2] ὀρῶντες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα εὐήπιστάτο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκευάσται μένων πολεμήσειν: Μαρδόνιον δ’ οὐδὲν

τούτων ἐλάνθανε ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἔοντα τῆς ἐκείνου διανοίης. 98.

ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίει καὶ ἔπεμπε εἰς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι συμφορὴν. τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐστὶ οὐδὲν ὃ τι θᾶσσον παραγίνεται θνητὸν ἔόν: οὕτω τοῖσι Πέρσησι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι γὰρ ὡς ὁσέων ἂν ἡμερέων ἦ ἡ πᾶσα ὁδός, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκάστην ἵππος τε καὶ ἀνὴρ τεταγμένους: τοὺς οὐτε νιφετός, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νῦξ ἔργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον αὐτῷ δρόμον τὴν ταχίστην. [2] ὁ μὲν δὲ πρῶτος δραμῶν παραδιδοὶ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ: τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατὰ περ ἐν Ἑλληνισί ἢ λαμπαδηφορίῃ τὴν τῷ Ἡφαιστῷ ἐπιτελέουσι. τοῦτο τὸ δρᾶμμα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήιον. 99.

ἢ μὲν δὲ πρώτη εἰς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡς ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δὴ τι Περσέων τοὺς ὑπολειφθέντας ὡς τάς τε ὁδοὺς μυσίην πάσας ἐστόρεσαν καὶ ἐθυμίῳν θυμῆματα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐν θυσίῃσι τε καὶ εὐπαθείῃσι. [2] ἢ δὲ δευτέρῃ σφι ἀγγελίῃ ἐπεσελθοῦσα συνέχεε οὕτω ὥστε τοὺς κιθῶνας κατερρήξαντο πάντες, βοῆ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νεῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσαι ἐποίουν ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξει δειμαίνοντες. 100.

καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόνον γενόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφεας ἀπικόμενος ἔπαυσε. Μαρδόνιος δὲ ὀρῶν μὲν Ξέρξην συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιούμενον, ὑποπτεύων δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φροντίσας πρὸς ἑωυτὸν ὡς δώσει δίκην ἀναγνώσας βασιλέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν

Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον εἶη ἀνακινδυνεύσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτήσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα: πλέον μέντοι ἔφερε οἱ ἢ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα: λογισάμενος ὧν ταῦτα προσέφερε τὸν λόγον τόνδε. [2] 'δέσποτα, μήτε λυπέο μήτε συμφορὴν μηδεμίαν μεγάλην ποιῆσθαι τοῦδε τοῦ γεγονότος εἴνεκα πρήγματος. οὐ γὰρ ζύλων ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἄνδρων τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὐτε τις τούτων τῶν τὸ πᾶν σφίσι ἤδη δοκεόντων κατεργάσθαι ἀποβᾶς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι οὗτ' ἐκ τῆς ἡλείου τῆσδε: οἱ τε ἡμῖν ἠγνιώθησαν, ἔδωσαν δίκας. [3] εἰ μὲν νυν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου: εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιέειν ταῦτα. μηδὲ δυσθύμει: οὐ γὰρ ἔστι Ἑλληνισί οὐδεμία ἔκδυσις μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον εἶναι σοὺς δούλους. μάλιστα μὲν νυν ταῦτα ποίει: εἰ δ' ἄρα τοι βεβούλευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλῆν. [4] σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσης καταγελάστους γενέσθαι Ἑλληνισί: οὐδὲ γὰρ ἐν Πέρσησιν τοῖσι τι δεδήληται τῶν πρηγμάτων, οὐδὲ ἐρείεις ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες κακοὶ. εἰ δὲ Φοινικῆς τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοι τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. [5] ἦδη ὧν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι τοι αἴτιοι εἰσὶ, ἐμοὶ πείθεο: εἰ τοι δέδοκται μὴ παραμένειν, σὺ μὲν εἰς ἦθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαυσε τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν, ἐμὲ δὲ σοὶ χρητὴν Ἑλλάδα παρασχέειν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον.' 101.

ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἤσθη, πρὸς Μαρδόνιον τε βουλευσάμενος ἔφη ὑποκρινέεσθαι ὁκότερον ποιήσει τούτων. ὡς δὲ ἐβουλεύετο ἅμα Περσέων τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξε οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμβουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον

ἐφαίνετο μόνη νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. [2] ὡς δὲ ἀπίκετο ἢ Ἀρτεμισίην, μεταστησάμενος τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρξης τάδε. 'κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ πειρᾶσαι τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὡς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεος εἰσὶ, ἀλλὰ βουλομένοισι σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις. [3] ἐμὲ ὧν ἢ ταῦτα κελεύει ποιέειν, ἢ αὐτὸς ἐθέλει τριήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρασχέειν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην, αὐτὸν δὲ με κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ εἰς ἦθεα τὰ ἐμὰ. [4] σὺ ὧν ἐμοί, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης οὐκ ἔδωσα ποιέεσθαι, νῦν τε συμβούλευσον ὁκότερα ποιέων ἐπιτύχω εὖ βουλευσάμενος.' 102.

ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλεύετο, ἢ δὲ λέγει τάδε. 'βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἐστὶ συμβουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἶπασαν, ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι δοκέει μοι αὐτὸν μὲν σε ἀπελαύνειν ὀπίσω, Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσειν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. [2] τοῦτο μὲν γὰρ ἦν καταστρέψηται τὰ φησὶ θέλειν καὶ οἱ προχωρήσει τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον ὃ δέσποτα γίνεται: οἱ γὰρ σοὶ δούλοι κατεργάσαντο. τοῦτο δὲ ἦν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται σέο τε περιέοντος καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν: [3] ἦν γὰρ σὺ τε περιῆς καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλάκις ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτῶν οἱ Ἑλληνες. Μαρδονίου δὲ, ἦν τι πάθη, λόγος οὐδεὶς γίνεται, οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἑλληνες νικῶσι, δούλον σὸν ἀπολέσαντες: σὺ δὲ, τῶν εἴνεκα τὸν στόλον ἐποίησας, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπελᾶς.' 103.

ἦσθη τε δὴ τῇ συμβουλίῃ Ξέρξης: λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τὰ περ αὐτὸς ἐνόει. οὐδὲ γὰρ εἰ

πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν δοκέειν ἐμοί: οὕτω καταρρωδήκει. ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην, ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ παῖδας εἰς Ἐφεσον: νόθοι γὰρ τινὲς παῖδες οἱ συνέσποντο. 104.

συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἔοντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δευτέρα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλείῃ: οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἀλικαρνησσοῦ: ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τούτοις τοιόνδε συμφέρεται πρήγμα γίνεσθαι: ἐπεὰν τοῖσι ἀμφικτυόσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἢ ἰρεῖη αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πάγονα μέγαν. τοῦτο δὲ σφι δις ἤδη ἐγένετο. 105.

ἐκ τούτων δὲ τῶν Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν τῷ μεγίστῃ τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλεόμενον ὠνάεται Πανιώνιος ἀνὴρ Χίος, ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων: ὄκως γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἶδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων ἀγινέων ἐπώλεε εἰς Σάρδις τε καὶ Ἐφεσον χρημάτων μεγάλων. [2] παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμώτεροι εἰσὶ οἱ εὐνούχοι πίστιος εἴνεκα τῆς πάσης τῶν ἐνορχίων. ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλοὺς, ἅτε ποιούμενος ἐκ τούτου τὴν ζόην, καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα μετ' ἄλλων δώρων, χρόνου δὲ προϊόντος πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξει. 106.

ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὄρμα βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐὼν ἐν Σάρδις, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δὴ τι πρήγμα ὁ Ἑρμότιμος εἰς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χίον μὲν νέμονται Ἄταρνεὺς δὲ καλέεται, εὕρισκε τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. [2] ἐπιγνοὺς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους, πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκείνον ἔχοι

ἀγαθὰ, δεύτερα δέ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντι τούτων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσει ἢν κομίσας τοὺς οἰκέτας οἰκὴ ἐκείνη, ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον κομίσει τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. [3] ὡς δὲ ἄρα πανοικίη μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε. 'ὄ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τίς σε προγόνων ἐργάσατο, ἢ σὲ ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεες τε θεοὺς λήσεια οἷα ἐμηχανῶ τότε: οἷ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χεῖρας τὰς ἐμάς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην.' [4] ὡς δὲ οἱ ταῦτα ὠνείδισε, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν ἠναγκάζετο ὁ Πανιώνιος τῶν ἐωυτοῦ παίδων τεσσέρων ἐόντων τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν, ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίησε ταῦτα: αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιήλθε ἢ τε τίσις καὶ Ἑρμότιμος. 107.

Ξέρξης δὲ ὡς τοὺς παῖδας ἐπέτρεψε Ἀρτεμισίη ἀπάγειν ἐς Ἔφεσον, καλέσας Μαρδόνιον ἐκέλευσε μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιέειν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγίνετο, τῆς δὲ νυκτὸς κελεύσαντος βασιλέος τὰς νέας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλησποντον ὡς τάχεος εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεί. [2] ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἦσαν Ζωστήρος πλέοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἡπείρου ταύτης, ἔδοξάν τε νέας εἶναι καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν: χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νέες εἶεν ἀλλ' ἄκραι, συλληθέντες ἐκομίζοντο. 108.

ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὁρῶντες οἱ Ἕλληνας κατὰ χώρην μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζὸν ἠλιζόν καὶ τὰς νέας εἶναι περὶ Φάληρον, ἐδόκεόν τε ναυμαχίσειν σφέας παραρτέοντό τε ὡς

ἀλεξήσομενοι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νέας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώκειν. τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπέιδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι ἐβουλεύοντο. [2] Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι ἐόντα νήσων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νέας πλέειν ἰθὺς ἐπὶ τὸν Ἑλλησποντον λύσοντας τὰς γεφύρας: Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτην γνώμην ἐτίθετο, λέγων ὡς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφι κακῶν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιτο. [3] εἰ γὰρ ἀναγκασθεῖη ὁ Πέρσης μῆνιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῶτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν, ὡς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίην οὔτε τι προχωρεῖν οἶόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων οὔτε τις κομιδὴ τὰ ὀπίσω φανήσεται, λιμῶ τε οἱ ἡ στρατιῇ διαφθερέεται, ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἐχομένῳ πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷα τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλιν τε καὶ κατὰ ἔθνεα, ἦτοι ἀλισκομένων γε ἢ πρὸ τούτου ὁμολογόντων: τροφήν τε ἔξειν σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τὸν τῶν Ἑλλήνων καρπὸν. [4] ἀλλὰ δοκεῖν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μὲν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσην: ἐατέον ὧν εἶναι φεύγειν, ἐς ὃ ἔλθοι φεύγων ἐς τὴν ἐωυτοῦ: τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἶχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί. 109.

ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς πλέειν ἐς τὸν Ἑλλησποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφυγόντων περιημέκτεον, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλησποντον πλέειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλόμενοι, εἰ οἱ ἄλλοι μὴ βουλοίατο) ἔλεγέ σφι τάδε. [2] 'καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην καὶ πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι, ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας νενικημένους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέριον κακότητα. ἡμεῖς

δὲ, εὖρημα γὰρ εὐρήκαμεν ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ ὀπίσω. 111.

τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι, μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. [3] τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοὶ τε καὶ ἥρωες, οἱ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἓνα τῆς ἀνόσιόν τε καὶ ἀτάσθαλον: ὃς τὰ τε ἰρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποίηετο, ἐμπιπράς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα: ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμασίγωσε πέδας τε κατήκε. [4] ἀλλ' εὐ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεῖν ἡμῖν, νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμεινυέντας ἡμέων τε αὐτῶν ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετῶν, καὶ τίς οἰκίην τε ἀναπλάσασθω καὶ σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω, παντελέως ἀπελάσας τὸν βάρβαρον: ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης.' [5] ταῦτα ἔλεγε ἀποθήκην μέλλων ποιήσασθαι ἐς τὸν Πέρσην, ἵνα ἦν ἄρα τί μιν καταλαμβάνη πρὸς Ἀθηναίων πάθος ἔχη ἀποστροφῆν: τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο. 110.

Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπειθόντο: ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφὸς ἐφάνη ἐὼν ἀληθῶς σοφός τε καὶ εὐβουλος, πάντως ἔτοιμοι ἦσαν λέγοντι πειθεσθαι. [2] ὡς δὲ οὗτοι οἱ ἀνεγνωσμένοι ἦσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπίστευε σιγᾶν ἐς πᾶσαν βάσανον ἀπικνεόμενοισι τὰ αὐτὸς ἐνετείλατο βασιλεῖ φράσαι: τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὐτίς ἐγένετο: οἱ ἐπεῖτε ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβάς παρὰ Ξέρξην ἔλεγε τάδε. [3] 'ἔπεμνέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσοντά τοι ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας τὰς νέας βουλομένους διώκειν καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λύειν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὴν κομίζεο.' οἱ μὲν ταῦτα σημήναντες ἀπέπλεον

οἱ δὲ Ἕλληνας, ἐπεῖτε σφι ἀπέδοξε μῆτ' ἐπιδιώκειν ἔτι προσωτέρω τῶν βαρβάρων τὰς νέας μῆτε πλέειν ἐς τὸν Ἑλλησποντον λύσοντας τὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον περικατάετο ἐξελεῖν ἐθέλοντες. [2] πρῶτοι γὰρ Ἀνδριοὶ νησιωτέων αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλῆος χρήματα οὐκ ἔδοσαν, ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλῆος λόγον τόνδε, ὡς ἤκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἐωυτοὺς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, πειθῶ τε καὶ ἀναγκαίην, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα, ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα λέγοντες ὡς κατὰ λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθηναὶ μεγάλαί τε καὶ εὐδαίμονες, αἱ καὶ θεῶν χρηστῶν ἦκοιεν εὖ, [3] ἐπεὶ Ἀνδρίου γε εἶναι γεωπεινας ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον ἀλλ' αἰεὶ φιλοχωρεῖν, πενήν τε καὶ ἀμηχανίην, καὶ τούτων τῶν θεῶν ἐπιβόλους ἐόντας Ἀνδρίου οὐ δώσειν χρήματα: οὐδέκοτε γὰρ τῆς ἐωυτῶν ἀδυναμίας τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω. 112.

οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι καὶ οὐ δόντες τὰ χρήματα ἐπολιορκέοντο. Θεμιστοκλῆς δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητηρίους λόγους αἴτεε χρήματα διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγέλων, χρεώμενος τοῖσι καὶ πρὸς βασιλέα ἐχρήσατο, λέγων ὡς εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεῶμενον, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πολιορκέων ἐξαιρήσει. [2] λέγων ταῦτα συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων, οἱ πυθθανόμενοι τὴν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκέοιτο διότι ἐμῆδισε, καὶ Θεμιστοκλέα ὡς εἶη ἐν αἴνῃ μεγίστη τῶν στρατηγῶν, δείσαντες ταῦτα ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δὴ τινὲς καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, δοκέω δὲ τινὰς καὶ ἄλλους δοῦναι καὶ οὐ τούτους μόνους. [3] καίτοι Καρυστίοισι γε οὐδὲν τούτου εἵνεκα τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο: Πάριοι δὲ Θεμιστοκλέα

λελάβηκε πλήρη και ἀρεστά τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν, παρὰ Αἰγινήτων δὲ οὐ, ἀλλὰ ἀπαίτετε αὐτοὺς τὰ ἀριστήια τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινήται δὲ πυθόμενοι ἀνέθεσαν ἀστέρας χρυσεούς, οἱ ἐπὶ ἰστοῦ χαλκέου ἐστάσι τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσου κρητήρος. 123.

μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς λήϊης ἔπλεον οἱ Ἑλληνας ἐς τὸν Ἴσθμόν ἀριστήια δῶσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ γενομένῳ Ἑλλήνων ἀνά τὸν πόλεμον τοῦτον. [2] ὡς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διένεμον τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βαμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτῶν ἐαυτῷ ἐτίθετο τὴν ψήφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι, δεύτερα δὲ οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλέα κρίνοντες. οἱ μὲν δὴ ἐμουνούντο, Θεμιστοκλῆς δὲ δευτερείοισι ὑπερεβάλλετο πολλόν. 124.

οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλεόντων ἐκάστων ἐς τὴν ἐαυτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβῶσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. [2] ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαίμονα ἀπῖκετο θέλων τιμηθῆναι: καὶ μιν Λακεδαίμονιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστήια μὲν νυν ἔδοσαν² ... Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον, σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος Θεμιστοκλείη καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης: ἐδωρήσαντό τε μιν ὄχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύσαντι. [3] αἰνέσαντες δὲ πολλὰ, προέπεμψαν ἀπίοντα τριηκόσιοι Σπαρτιητέων λογάδες, οὗτοι οἱ περὶ ἵππεες καλέονται, μέχρι οὖρων τῶν Τεγεθτικῶν. μόνον δὴ τοῦτον πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Σπαρτιῆται προέπεμψαν. 125.

ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπῖκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐών, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόνῳ καταμαργέων ἐνείκεε τὸν Θεμιστοκλέα, τὴν ἐς Λακεδαίμονα ἄπιξιν προφέρων, ὡς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχοι τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἐαυτὸν. [2] ὁ δὲ, ἐπεῖτε οὐκ ἐπαυέτο λέγων ταῦτα ὁ Τιμόδημος, εἶπε 'οὕτω ἔχει τοι: οὐτ' ἂν ἐγὼ ἐὼν Βελβινίτης ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρτιητέων, οὐτ' ἂν σὺ, ὠνθρωπε, ἐὼν Ἀθηναῖος.' ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. 126.

Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε ἐών, ἐκ δὲ τῶν Πλαταικῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἕξ μυριάδας στρατοῦ τοῦ Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου. [2] ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ ὀπίσω πορευόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγένετο, ἄτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην καὶ οὐδὲν κω κατεπείγοντος ἦκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίου ἐντυχῶν ἀπεστεῶσι Ποτιδαίητῃσι μὴ οὐκ ἐξάνδραποδίσασθαι σφέας. [3] οἱ γὰρ Ποτιδαίηται, ὡς βασιλεὺς παρεξεληλάκεε καὶ ὁ ναυτικός τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων: ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. 127.

ἐνθαῦτα δὴ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτιδαίαν. ὑποπτέσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε: εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δὲ σφέας εἶλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγῶν ἐς λίμνην, τὴν δὲ πόλιν παραδοῖ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γένει, καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδέας ἔσχον. 128.

ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε: προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως συντίθεται προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός, ὄντινα μὲν τρόπον ἀρχὴν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν (οὐ γὰρ ὦν λέγεται) , τέλος μέντοι τοιάδε ἐγένετο: ὅκως βυβλίον γράψει ἢ Τιμόξεινος ἐθέλων παρὰ Ἀρτάβαζον πέμψαι ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος παρὰ τὰς γλυφίδας περιελίζαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βυβλίον ἐτόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. [2] ἐπάιστος δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδιδοῦς τὴν Ποτιδαίαν: τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἀμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαίητεω τὸν ὄμων, τὸν δὲ βληθέντα περιέδραμε ὄμιλος, οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ, οἱ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες ὡς ἔμαθον τὸ βυβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς: παρὴν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμαχίν. [3] τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ βυβλίον καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίης ἔδοξε μὴ καταπληξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομιζοῖατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδόται. 129.

ὁ μὲν δὴ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἐπάιστος ἐγεγόνεε: Ἀρταβάζῳ δὲ ἐπειδὴ πολιορκέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γενόμενον παρήϊσαν ἐς τὴν Παλλήνην. [2] ὡς δὲ τὰς δύο μὲν μοίρας διοδοπορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἦσαν, τὰς διελθόντας χρῆν εἶναι ἔσω ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπὶλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμὰ κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινόμενη. οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτῶν οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, τοὺς δὲ ἐπισταμένους οἱ Ποτιδαίηται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. [3] αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαίηται τῆς τε ῥήχης καὶ τῆς πλημμυρίδος

καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἠσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων οἱ περὶ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης: αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες εὐ λέγειν ἔμοιγε δοκέουσι. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπῆγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαντες βασιλέα οὕτω ἔπρηξαν. 130.

ὁ δὲ ναυτικός ὁ Ξέρξεω περιγενομένος ὡς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος καὶ βασιλέα τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθμευσε ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέριζε ἐν Κύμῃ. ἔαρρος δὲ ἐπιλάμψαντος πρώιος συνελέγετο ἐς Σάμιον: αἱ δὲ τῶν νεῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ: Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῦνες ἐπεβάτευον. [2] στρατηγοὶ δὲ σφι ἐπῆλθον Μαρδόντης τε ὁ Βαγαῖοι καὶ Ἀρταύνης ὁ Ἀρταχαιεῶ: συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδέος αὐτοῦ Ἀρταύντεω προσελομένου Ἰθαμίτρης. ἄτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προήϊσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἐσπέρης, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδεὶς, ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι ἐφύλασσαν τὴν Ἰωίνην μὴ ἀποστῆ, νέας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίαις. [3] οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἑλληνας ἐλευθεσθαι ἐς τὴν Ἰωίνην ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι τὴν ἐαυτῶν φυλάσσειν, σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο. κατὰ μὲν νυν τὴν θάλασσαν ἐσσωμένοι ἦσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκεον πολλῶ κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον. [4] ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἶ τι δυναίατο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιεῖν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούστεον ὅκη πεσέεται τὰ Μαρδονίου πράγματα. 131.

τοὺς δὲ Ἑλληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἐών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐκω συνελέγετο, ὁ δὲ ναυτικός ἀπῖκετο ἐς Αἴγινα, νέας ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. [2] στρατηγός δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ

Μενάρειος τοῦ Ἡγησίλειω τοῦ Ἱπποκρατίδew τοῦ Λευτυχίδew τοῦ Ἀναξίλειω τοῦ Ἀρχιδήμου τοῦ Ἀναξανδρίδew τοῦ Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου τοῦ Χαρίλειω τοῦ Εὐνόμου τοῦ Πολυδέκτεω τοῦ Πρυτανίου τοῦ Εὐρυφώντος τοῦ Προκλέος τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου τοῦ Ἡρακλέος, ἑὼν τῆς ἐτέρης οἰκῆς τῶν βασιλέων. [3] οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν ἐπτά τῶν μετὰ Λευτυχίδew πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι βασιλέες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος. 132.

ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νέες, ἀπίκοντο Ἴωνων ἄγγελιοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, οἱ καὶ ἐς Σπάρτην ὀλίγω πρότερον τούτων ἀπικόμενοι ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἴωνην. [2] τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλιίδew ἦν: οἱ στασιῶται σφίσι γενόμενοι ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράνῳ, ἐόντες ἀρχὴν ἐπτά: ἐπιβουλεύοντες δὲ ὡς φανεροὶ ἐγένοντο, ἐξενείκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἐνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ ἐξ ἐόντες ὑπεξέσχον ἐκ τῆς Χίου καὶ ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἴωνην: οἱ προήγαγον αὐτοὺς μόγις μέχρι Δήλου. [3] τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δεινὸν ἦν τοῖσι Ἑλλησι οὕτε τῶν χώρων εὐοῖσι ἐμπείροισι, στρατιῆς τε πάντα πλέα ἐδόκεε εἶναι, τὴν δὲ Σάμου ἐπιστάτο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας στήλας ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρης ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι καταρρωδηκότας, τοὺς δὲ Ἑλληνας, χρηρίζοντων Χίων, τὸ πρὸς τὴν ἠὲ κατωτέρω Δήλου: οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσε σφέων. 133.

οἱ μὲν δὴ Ἑλληνας ἔπλεον ἐς τὴν Δήλον, Μαρδόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμώμενος ἔπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπέα γένος, τῷ οὐνομα

ἦν Μῦς, ἐντειλάμενος πανταχῇ μιν χρῆσόμενον ἐφέροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ἐλθεῖν, τῶν οἶα τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι. ὃ τι προφήτεω γράφειν ἐς αὐτὴν, φάναι δὲ Καρίη μιν γλώσση χρᾶν, συγγραψάμενον δὲ οἴχεσθαι ἀπίοντα ἐς Θεσσαλίην. 136.

Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὃ τι δὴ λέγοντα ἦν τὰ χρηστήρια μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω ἄνδρα Μακεδόνα, ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι ἦσαν: Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὐνομα τοῦ μητροπάτορος, τῷ δὴ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι: ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἶη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμπε: [2] τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτῆσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τὰ τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο. [3] τούτων δὲ προσγενομένων κατήλπιζε εὐτεπέως τῆς θαλάσσης κρατήσιν, τὰ περ ἂν καὶ ἦν, πεζῇ τε ἐδόκεε πολλῷ εἶναι κρέσσων, οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθε οἱ τὰ πρήγματα ἐσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον τὸν Ἀθηναῖον ποιέεσθαι: τοῖσι δὴ πειθόμενος ἔπεμπε. 137.

οὗτος ὁ Μῦς ἐς τε Λεβάδειαν φαίνεται ἀπικόμενος καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον, καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον: καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπικετο, τοῦτο μὲν τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο: ἔστι δὲ κατὰ περ ἐν Ὀλυμπίῃ ἱροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι: τοῦτο δὲ ξεῖνον τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας κατεκοίμησε ἐς Ἀμφιάρεω. [2] Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἐξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι διὰ τόδε: ἐκέλευσε σφέας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρηστηρίων ποιεύμενος ὁκότερα βούλονται ἐλέεσθαι τούτων, ἐωυτῷ ἢ ἄτε μάντι χρᾶσθαι ἢ ἄτε συμμάχῳ, τοῦ ἐτέρου ἀπεχομένους: οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι. 135.

τότε δὲ θῶμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων: ἐλθεῖν ἄρα τὸν Εὐρωπέα Μῦν, περιστρωφόμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτόφου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο δὲ τὸ ἱρὸν καλέεται μὲν Πτόφον, ἐστὶ δὲ Θηβαίων, κεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς Κοπαΐδος λίμνης πρὸς ὄρει ἀγχοτάτω Ἀκραϊφίης πόλιος. [2] ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπειτε παρελθεῖν τὸν καλεόμενον τοῦτον Μῦν, ἔπεσθαι δὲ οἱ τῶν ἀστῶν αἰρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὡς ἀπογραφομένους τὰ θεσπίειν ἔμελλε, καὶ πρόκατε τὸν πρόμαντιν βαρβάρῳ γλώσση χρᾶν. [2] καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θώματι ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὃ τι χρῆσονται τῷ παρεόντι πρήγματι: τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῦν ἐξαπαράσαντα παρ' αὐτῶν τὴν

Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὃ τι δὴ λέγοντα ἦν τὰ χρηστήρια μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω ἄνδρα Μακεδόνα, ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι ἦσαν: Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὐνομα τοῦ μητροπάτορος, τῷ δὴ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι: ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἶη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμπε: [2] τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτῆσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τὰ τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο. [3] τούτων δὲ προσγενομένων κατήλπιζε εὐτεπέως τῆς θαλάσσης κρατήσιν, τὰ περ ἂν καὶ ἦν, πεζῇ τε ἐδόκεε πολλῷ εἶναι κρέσσων, οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθε οἱ τὰ πρήγματα ἐσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον τὸν Ἀθηναῖον ποιέεσθαι: τοῖσι δὴ πειθόμενος ἔπεμπε. 137.

τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος γενέτωρ Περδίκκης ἐστὶ ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε. ἐξ Ἄργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφοί, Γαυάνης τε καὶ Ἀέροπος καὶ Περδίκκης, ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. [2] ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτεον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεί, ὁ μὲν ἵππους νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ δὲ νεώτατος αὐτῶν Περδίκκης τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεσσε: ἦσαν γὰρ τὸ πάλαι καὶ αἱ

τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος: [3] ὅκως δὲ ὀπτῶν, ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητὸς Περδίκκew διπλήσιος ἐγένετο αὐτὸς ἐωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ αἰεὶ τούτο τοῦτο ἐγένετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἐωυτῆς: τὸν δὲ ἀκούσαντα ἐσήλθε αὐτίκα ὡς εἶη τέρας καὶ φέροι μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θήτας προηγόρευε σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἐωυτοῦ. [4] οἱ δὲ τὸν μισθὸν ἔφασαν δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες οὕτω ἐξίενα. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς τοῦ μισθοῦ πέρι ἀκούσας, ἦν γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην ἐς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε θεοβλαβῆς γενόμενος ἄποδίδωμι, δέξας τὸν ἥλιον. [5] ὁ μὲν δὴ Γαυάνης τε καὶ ὁ Ἀέροπος οἱ πρεσβύτεροι ἔστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα: ὁ δὲ παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας τάδε ἄδεκόμεθα ὃ βασιλεὺς τὰ διδοῖς, περιγράφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τὸ ἔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον, περιγράφας δέ, ἐς τὸν κόλπον τρεῖς ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτὸς τε καὶ οἱ μετ' ἐκείνου. 138.

οἱ μὲν δὴ ἀπήσαν, τῷ δὲ βασιλεί σημαίνει τις τῶν παρέδρων οἷόν τι χρῆμα ποιήσειε ὁ παῖς καὶ ὡς σὺν νόῳ κείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὀξυνθεὶς πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἰππέας ἀπολέοντας, ποταμὸς δὲ ἐστὶ ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀπ' Ἄργεος ἀπόγονοι σωτήρι: [2] οὗτος, ἐπειτε διεβήσαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρρῆ ὥστε τοὺς ἰππέας μὴ οἴους τε γενέσθαι διαβῆναι. οἱ δὲ ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδew τοῦ Γορδίew, ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ρόδα, ἐν ἕκαστον ἔχον ἐξήκοντα φύλλα, ὀδμητὴ ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων. [3] ἐν τούτοις καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἦλω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων ὄρος κεῖται Βέρμιον οὐνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμώμενοι,

ὡς ταύτην ἔσχον, κατεστρέφοντο και τὴν ἄλλην Μακεδονίην. 139.

ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγένετο: Ἀμύντεω παῖς ἦν Ἀλέξανδρος, Ἀμύντης δὲ Ἀλκέτεω, Ἀλκέτεω δὲ πατήρ ἦν Ἀέροπος, τοῦ δὲ Φίλιππος, Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος, τοῦ δὲ Περδίκκης ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. 140α.

ἐγεγόνεε μὲν δὴ ὧδε ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω: ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε. ‘ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει. ἐμοὶ ἀγγελίη ἦκει παρὰ βασιλέος λέγουσα οὕτω. ‘Ἀθηναῖοις τὰς ἀμαρτάδας τὰς ἐς ἐμὲ ἐξ ἐκείνων γενομένας πάσας μετήμι. [2] νῦν τε ὧδε Μαρδόνιε ποίειε: τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφι ἀπόδος, τοῦτο δὲ ἄλλην πρὸς ταύτη ἐλέσθων αὐτοί, ἦντινα ἂν ἐθέλωσι, ἐόντες αὐτόνομοι: ἰρά τε πάντα σφι, ἦν δὴ βούλωνται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα.’ τούτων δὲ ἀπιγμένων ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιεῖν ταῦτα, ἦν μὴ τὸ ὑμέτερον αἴτιον γένηται. [3] λέγω δὲ ὑμῖν τάδε. νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλείᾳ ἀειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλαισθε οὔτε οἰοί τε ἐστὲ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἶδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος και τὰ ἔργα, πυνθάνεσθε δὲ και τὴν νῦν παρ’ ἐμοὶ εὐσαν δύναμιν: ὥστε και ἦν ἡμέας ὑπερβάλλησθε και νικήσητε, τοῦ περ ὑμῖν οὐδεμία ἐλπίς εἴ περ εὐ φρονέετε, ἄλλη παρέσται πολλαπλήσι. [4] μὴ ὦν βούλεσθε παρισυόμενοι βασιλείᾳ στέρεσθαι μὲν τῆς χώρας, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν, ἀλλὰ καταλύσασθε: παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλέος ταύτη ὀρημένου. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὀμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου και ἀπάτης. 140β.

Μαρδόνιος μὲν ταῦτα ὦ Ἀθηναῖοι ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμέας: ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας εὐούσης ἐξ ἐμεῦ οὐδὲν λέξω, οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτων ἐκμάθοιτε, προσχρηζὼ δὲ

ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. [2] ἐνορῶ γὰρ ὑμῖν οὐκ οἰοῖσι τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμείν Ξέρξῃ: εἰ γὰρ ἐνῶρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε: και γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἢ βασιλέος ἐστὶ και χεὶρ ὑπερμήκης. [3] ἦν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ’ οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμέων ἐν τρίβῳ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων αἰεὶ τε φθειρομένων μούνων, ἐξαιρέτων μεταίχμιόν τε τὴν γῆν ἐκτημένων. [4] ἀλλὰ πείθεσθε: πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεύς γε ὁ μέγας μούνοις ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἀμαρτάδας ἀπειεῖς ἐθέλει φίλος γενέσθαι.’ 141.

Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δὲ πυθόμενοι ἦκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων ὡς σφεας χρεόν ἐστὶ ἅμα τοῖσι ἄλλοις Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε και Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. [2] και δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφεων γίνεσθαι τὴν κατάστασιν: ἐπανάμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες, εὐ ἐπιστάμενοι ὅτι ἐμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἦκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἀγγελον ἐπ’ ὁμολογίᾳ, πυθόμενοι τε πέμπειν κατὰ τάχος ἀγγέλους. ἐπίτηδες ὦν ἐποίησαν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακεδαιμονίοις τὴν ἐαυτῶν γνώμην. 142.

ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἀγγελοι ‘ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμέων μήτε νεώτερον ποιεῖν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα μήτε λόγους ἐνδέκεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου. [2] οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοις Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ και διὰ πάντων ἦκιστα πολλῶν εἵνεκα. ἡγεῖρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς οὐδὲν ἡμέων

βουλομένων, και περὶ τῆς ὑμετέρης ἀρχῆθεν ὁ ἀγὼν ἐγένετο, νῦν δὲ φέρει και ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα: [3] ἄλλως τε τούτων ἀπάντων αἰτίους γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἑλλῆσι Ἀθηναίους οὐδαμῶς ἀνασχετόν, οἵτινες αἰεὶ και τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων. πιεζυμένοις μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, και ὅτι καρπῶν ἐστερήθητε διζῶν ἤδη και ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν. [4] ἀντι τούτων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμόνιοί τε και οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναικῆς τε και τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετῆρα ἐχόμενα πάντα ἐπιθρῆναι, ἔστ’ ἂν ὁ πόλεμος ὧδε συνεστήκη. μηδὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώση, λήνας τὸν Μαρδονίου λόγον. [5] τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί: τύραννος γὰρ ἐὼν τυράννῳ συγκατεργάζεται: ὑμῖν δὲ οὐ ποιητέα, εἴ περ εὐ τυγχάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοις ὡς βαρβάροις ἐστὶ οὔτε πιστόν οὔτε ἀληθὲς οὐδέν.’ ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἀγγελοι. 143.

Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε. ‘και αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα ὅτι πολλαπλήσι ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἢ περ ἡμῖν, ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτό γε ὄνειδιζειν. ἀλλ’ ὁμως ἐλευθερίας γλιχόμενοι ἀμνεύμεθα οὕτω ὄκως ἂν και δυνώμεθα. ὁμολογήσει δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπειθῆναι οὔτε ἡμεῖς πεισόμεθα. [2] νῦν τε ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ’ ἂν ὁ ἦλος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴη τῇ περ και νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ: ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσυνοὶ μιν ἐπέξιμεν ἀμνόμενοι και τοῖσι ἦρωσι, τῶν ἐκεῖνος οὐδεμίαν ὄπιν ἔχων ἐνέπρησε τούς τε οἴκους και τὰ ἀγάλματα. [3] σὺ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ἐπιφαινεο Ἀθηναῖοις, μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑπουργεῖν ἀθέμιστα ἔρδειν παραινέει: οὐ γὰρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων

παθεῖν ἐόντα πρόξεινόν τε και φίλον.’ 144.

πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο, πρὸς δὲ τούς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους τάδε. ‘τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ, κάρτα ἀνθρωπήιον ἦν: ἀτὰρ αἰσχυρῶς γε οἴκατε ἐξεπιστάμενοι τὸ Ἀθηναίων φρόνημα ἀρρωδησαι, ὅτι οὔτε χρυσός ἐστὶ γῆς οὐδαμόθι τοσοῦτος οὔτε χώρα κάλλει και ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι ἐθέλομεν ἂν μηδίσαντες καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα. [2] πολλά τε γὰρ και μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποιεῖν μηδ’ ἦν ἐθέλωμεν, πρῶτα μὲν και μέγιστα τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα και τὰ οἰκῆματα ἐμπερησμένα τε και συγκεχωσμένα, τοῖσι ἡμέας ἀναγκαιῶς ἔχει τιμωρέειν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον ἢ περ ὁμολογέειν τῷ ταῦτα ἐργασαμένῳ, αὐτὶς δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὀμαιμόν τε και ὁμόγλωσσον και θεῶν ἰδρύματα τε κοινὰ και θυσαῖα ἡθεὰ τε ὁμότροπα, τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὐ ἔχοι. [3] ἐπίστασθε τε οὕτω, εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι, ἔστ’ ἂν και εἷς περιῆ Ἀθηναίων, μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ. ὑμέων μέντοι ἀγάμεθα τὴν προνοίην τὴν πρὸς ἡμέας εὐούσαν, ὅτι προειδετε ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω ὥστε ἐπιθρῆναι ἐθέλειν ἡμέων τούς οἰκέτας. [4] και ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκτεπλήρωται, ἡμεῖς μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὄκως ἂν ἔχομεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. νῦν δὲ, ὡς οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ὡς τάχιστα ἐκτέμπετε. [5] ὡς γὰρ ἡμεῖς εἰκάσομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου παρέσται ὁ βαρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν, ἀλλ’ ἐπειδὰν τάχιστα πύθηται τὴν ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκεῖνος ἡμέων προσεδέετο. πρὶν ὦν παρῆναι ἐκεῖνον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας καιρός ἐστὶ προβοθηθῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην.’ οἱ μὲν ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην.